

Minden este népmese

Tegyük együtt a magyar népmesekincs terjedéséért!

(Cselekvési program)

A népmese helye a magyar kultúrában

A magyar népmesekincs széles körben elismert **kulturális értékünk**. A népmesemondás hagyományos szerepe a közösségeinkben többszintű volt: erősítette a **közösségi összetartozást**, tanító-szórakoztató céllal élethelyzetek megoldására beszélt el példákat (ún. sorsmegoldó képletet kínált fel), valamint a kapcsolódó műfajokkal együtt (közmondások, szólások, mondókák, epiko-lirikus népdalok) egészen kisgyermek kortól kezdve a nyelv elsajátítását segítette. Így vált lehetővé, hogy a népmesének kialakuljon egy kettős, normatív és szórakoztató szerepe, valamint betölt egyfajta „szelep” szerepet (a mesei fantasztikum képes kiragadni a realitásból, ezáltal fejleszti az asszociatív, a fogalomalkotási és az absztraháló készséget).

A szóbeliségben élő egyszerűbb és bonyolultabb narratív struktúrák nem csupán a nyelv, a hagyomány, vagy kulturális ismeretek átadására alkalmasak, hanem mint azt a fél évszázada zajló nemzetközi kutatások (narratív elméletek, filozófiai gondolatrendszerek), valamint egyes pszichológiai megközelítések (pl. a narratív pszichológia, narratív terápia, az egyre elterjedtebb trauma terápia) eredményei is mutatják, döntő szerepet játszanak **az egyéni identitás megteremtésében és formálásában, helyreállításában**. A népmese olyan egyéni és közösségi identitás-teremtő funkcióval is bír, ami a szóbeliségből fakadóan az emberek között közvetlen kapcsolatot képes teremteni, „mert mi emberek: a történeteink vagyunk, a történeteket pedig el kell mesélni”.

A népmese, bár kezdetektől fogva kultúrákon, határokon, nyelveken keresztül vándorolt, beépítette és megőrizte az egyes népek, nyelvek, kultúrák sajátosságait, ebből következően gazdag forrást nyújt a nemzeti-kulturális identitás gyökereinek újrafelfedezéséhez.

A népmese továbbá társadalomismereti jelentőségű **forrásszöveg**. Egyrészt tudósít a kevésbé dokumentált népi életforma értékvilágáról, társadalom-felfogásáról és etikai világrendjéről. Másrészt a különböző népek együttélését jellemző modellértékű szabályok szöveges rögzítését és értelmezését is tartalmazza – generációról generációra továbbörökíthető formában. A népmese társadalmi vonatkozásai kapcsán figyelembe kell venni a **külhoni magyar nemzetrészeket**, hiszen a legtöbb kiváló mesemondó ezekről a területekről származik. A műfaj ezen túlmenően pedig rendkívül alkalmas a **szociálisan rászorult gyermekek**, köztük a hátrányos helyzetű roma lakosság oktatására, oktatásba való bevonására akár formális, akár informális kereteken belül.

Stratégiai cél:

A hagyományos magyar népmesekincs minél szélesebb körű beépítése a köznevelésbe és a felsőoktatásba, a kötelező és fakultatív oktatás-képzések keretében kulturális, művelődési szerepének erősítése.

A cél megvalósításának eszközei

1. Az oktatásban

- A népmesemondás és a kapcsolódó műfajoknak a *pedagógusképzésben* való megjelenésének fokozása, speciális kurzusok meghirdetése, a módszertan kidolgozása elsősorban az óvó-, és tanítóképzés szintjén, hiszen a magyar népmesei kultúrkincs leghatékonyabb átadása ezeken a területeken történik.
- *Tankönyvek, segédanyagok készítése, publikálása*, amelyek alkalmasak lennének a magyar és európai népmesével és népmesemondással kapcsolatos ismeretek átadására – széles körben elérhető, oktatásban használható szakmailag magas színvonalú tankönyvek, hazai és nemzetközi szakirodalomból válogató szöveggyűjtemények, antológiák, digitális anyagok, többek között digitális népmese katalógus segítségével. Ezek nem csupán elméleti tudást biztosítanak, de a népmesemondás és kapcsolódó műfajok előadásának gyakorlatát alapozzák meg. (Felhasználhatóak a Hagyományok Háza évek óta működő népmesemondó tanfolyamának tapasztalatai, hiszen a módszer segítségével a meseszövegek újra felruházhatók az autentikus előadásmódnak azon stiláris elemeivel, amelyek a könyvekbe zárt anyagot revitalizálják.
- Az iskolai *olvasókönyvekben* szereplő átírt népmese szövegek szakmai újragondolása.
- *Mesemondóversenyeken* jelenjen meg hangsúlyosabban a szöveghű mese felmondása mellett a szabad, élőszavas népmesemondás. Legyen egyre több olyan gyerek, aki tud és szeret nemcsak mesét hallgatni, hanem mesélni is. (A rögzített irodalmi szövegekké vált szöveghű népmesék felmondása hosszú idő óta elvonja a műfajtól legsajátabb jellegét. Népmesemondó-versenyek meghirdetése egyetemistáknak és felnőtteknek.)
- Szükséges olyan elméleti és gyakorlati (mesemondó) *szakemberek (tovább)képzése*, akik a felsőoktatásban el tudják látni a népmese kurzusok tartásával kapcsolatos feladatokat.

2. A kutatásban

- Az eddig zajló oktatási tapasztalatok alapján komplex és más oktatási intézményekben adaptálható módszertan kidolgozása, a mesélés hatásvizsgálata zajlik. **Integrálásra érdemesek a nemzetiségi cigány-roma óvopedagógiai képzés eredményei** (például a Debreceni Egyetem Gyermekek és Felnőttképzési Karáról), amely a mesekutatásra alapul és példaértékűnek tekinthető: egyelőre itt zajlik komoly nemzetközi érdeklődésre is számot tartva a Kárpát-medencei cigányság mesekincsének kutatása.
- *A mesélés, mesehallgatás hatásvizsgálata*, kutatás előkészítése és lebonyolítása. Szempontrendszer felállítása, hazai és nemzetközi kutatási eredményekben való tájékozódás, eredmények összegzése, továbbgondolása.

- Az oktatási rendszerben alkalmazható népmesemondó képzés módszertana, *jó gyakorlatok gyűjtése, összehasonlítása Magyarországon és külföldön*. Ennek a szempontrendszernek és elméleti háttérének a kidolgozása, az oktatási rendbe való illeszthetőség vizsgálata. Módszertani műhelyek felállítása.
- A népmesemondás hatásának kutatása a gyerekek és a fiatalabb korosztály nyelvi kompetenciájára és pszichokulturális fejlődésére.
- óvodások és kisiskolások teljesítményének meghatározására.
- Családon belüli mesélés elterjedtsége, minősége, (hiányának) hatása. A mai szülő generáció mesével kapcsolatos tapasztalatai – mesélnek-e azok a szülők, akik maguk nem hallottak otthon mesét? Milyen hatása van **a közös mesélésnek családon belül a gyermekek fejlődésére, illetve a családi viszonyok alakulására?**
- A digitális generáció és a mesélés kapcsolatának kutatása. A „digitális bennszülöttek” szinte csak technikai eszközök által mediatizált közegben vesznek részt az információáramlásban, hiányzik a cselekvés-, és beavatkozásközpontú szemlélet, mivel az őket körülvevő világ egy jelentős része virtuálissá vált. Hogyan alakul a kisgyermekkorban kifejlődő auditív figyelem – amely segíti a belső képalkotást és az absztraháló képesség erősödését – a rendszeres mesélés hatására?
- *Jó gyakorlatok gyűjtése* olyan – akár köznevelési, akár közművelődési – intézményekből, ahol valamilyen szinten már történtek lépések, kísérletek a népmesekincs, népmesemondó kompetenciák átadására.

3. Népszerűsítés

Meseközpontok létrehozása: a már működő központok (pl. Mesemúzeum, Paloznak) bevonásával, eredményeik átvételével olyan hálózat felállítása, mely képes lehet országos lefedettséget biztosítani. A meseközpontok több feladatkört láthatnának el nonformális oktatás során:

- otthont adnak mesemondóköröknek, mesehallgatási alkalmaknak (többek között szociálisan hátrányos helyzetű, nevelőotthonos és nehéz sorsú roma gyerekeknek),
- gyermektáborok szervezése
- népmesével kapcsolatos kulturális programok, drámapedagógia foglalkozások szervezése;
- a felsőoktatás elméleti kurzusait kiegészítve lehetőség biztosítása a gyakorlati terepmunkára a pedagógus tovább-képzés helyszínéül;
- a családi mesélés ösztönzése a szülők bevonásával;
- közép és hosszú távon a mesélés, és népmesemondás, a meseismeret népszerűsítésének szakmailag magas színvonalú központjai jöhetnek létre a szülők, a gyerekek, valamint a pedagógusok bevonásával;

A népmese megőrzését és oktatását célként kitűző stratégiai elképzelés a társadalom széles rétegeit érheti el. A célkitűzés az, hogy legyen egyre több olyan szülő, szakember, pedagógus, aki tehetségének, rátermettségének megfelelően képes mesélni, illetve kellően tájékozott a népmesekutatás eredményeit illetően. Más pedagógusok és szakembereknek pedig legyen lehetőségük megismerni, majd alkalmazni a népmese pedagógiát, képessé válni

drámapedagógiai módszerekkel dolgozni, illetve népmesét feldolgozó foglalkozásokat tartani, ezzel segítve a magyar kulturális örökség áthagyományozását.